

‘Маестро’ – рекомендований для Степу та Лісостепу. Виведений шляхом індивідуального добору з гібридної комбінації Тріумф / (Антей / Mayor). Середньостиглий, тривалість вегетаційного періоду 86–90 діб. Стійкий до основних хвороб нуту: аскохітозу та кореневих гнилей (7 балів). Має високу посухостійкість (8 балів) та високу стійкість проти вилягання (8 балів). Високоврожайний, середня врожайність за роки випробувань склала 1,9 т/га за врожайності стандарту 0,8 т/га.

Всі вищевказані сорти нуту відносяться до середземноморського підвиду (subsp. *mediterraneum*. G. Pop.), тип *kabuli*, різновидність іспаніко-флавесценс, субрізновидність пірокарпум (*hispaniko-flavescens* subvar. *Pirocarpum* G. Pop.). Антоціанове забарвлення відсутнє. Стебло, листя та прилистки зелені. Квітки білі, поодинокі, великі. Маса 1000 насіння перевищує 400 г. Їх насіння має добрі смакові якості та швидко розварюється.

УДК 338.432:633/635

Скубій О. А. с. н. с. науково-економічних досліджень відділу науково-організаційної роботи
Український інститут експертизи сортів рослин
E-mail: s_olga2012@ukr.net

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СИСТЕМИ З ОХОРОНИ ПРАВ НА СОРТИ РОСЛИН В НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Державне сортовипробування було зароджене ще у далекому 1923 році, за свою столітню історію система пройшла довгий шлях становлення і трансформації від Всеукраїнської спілки насінництва до Українського інституту експертизи сортів рослин (далі УІЕСР), який біло створено у 2002 році. За час свого існування система з охорони прав на сорти рослин забезпечувала стабільність галузі рослинництва, як складової продовольчої безпеки країни та в кожний окремий період свого життя виконувала завдання, що відповідали сортової політиці.

Сільськогосподарське виробництво висуває обґрунтовані вимоги до нових сортів та гібридів, зокрема необхідність комплексного поєднання високого рівня продуктивності з якісними показниками та стійкістю до шкочочинних хвороб і шкідників, несприятливих, особливо стресових факторів середовища. Важливою умовою сьогодні стає не нарощування потенціалу продуктивності сорту, а підвищення його однорідності, стабільності, як за морфологічними ознаками, так і за господарськими показниками. Поповнення сортових ресурсів новими високоякісними сортами забезпечить як приріст врожаю, так і розширить асортимент рослинницької продукції.

На основі результатів проведених досліджень визначити сучасний стан системи з охорони прав на сорти рослин, її ролі у формуванні продовольчої безпеки України в нових економічних умовах.

Використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а також абстрактно – логічний, статистичний, аналітичний.

Російська агресія проти України спричинила загострення продовольчої проблеми не тільки в Україні, а й у багатьох регіонах світу. Так, через руйнування та блокування росією наших морських портів вітчизняні аграрії втратили можливість вільно продавати вирощену продукцію та отримувати обігові кошти для проведення наступної посівної кампанії, що ставить під загрозу

майбутній урожай.

Водночас наша країна є провідною аграрною державою світу, здатною забезпечити продовольством майже 500 млн населення. Проте з початком війни стан продовольчої безпеки України суттєво погіршився. Як зазначається в щорічному звіті про Глобальний індекс продовольчої безпеки (Global Food Security Index, GFSI), стан продовольчої безпеки в Україні погіршився суттєво — країна посідає 71-шу сходинку Індексу серед 113 країн, хоча минулого року її місце було 58. Україна посіла останнє місце в європейському рейтингу (26 місце з 26).

На сьогодні ситуація в агрогалузі є непростою кожний день за час повномасштабного вторгнення аграрії несуть серйозні збитки. Втрачено понад 30% наявних посівних і понад 70% зрощувальних площ. При цьому саме агро в умовах, коли фактично зупинено промисловість, продовжує залишатися основною рушійною силою економіки.

Враховуючи соціально-економічний стан аграрної галузі держави сортовипробування та система охорони прав на сорти рослин посідає одну з провідних ролей у продовольчій безпеці шляхом забезпечення аграріїв якісним посівним матеріалом, залучення іноземних насінневих компаній, наповнення бюджету за рахунок зборів за дії, пов'язані із забезпеченням виконання повноважень у сфері охорони прав на сорти рослин та збереження колекції сортів.

У 2022 р. розпочався новий етап у становленні нашої країни на міжнародній арені — Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, який матеріалізував перспективи приєднання до євроспільноти, сприяв подальшим реформам, став стимулом для влади і громадян країни, позитивним сигналом для європейських і світових інвесторів. Пріоритетом стала адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС, тощо.

Так 16 листопада 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин та насінництва і розсадництва» у відповідність із положеннями законодавства Європейського Союзу, який спрощує процедуру, реєстрації сортів рослин, які вже зареєстровані в країнах ЄС та США та обігу насіння і садивного матеріалу, що надає можливість постачати насіння найновіших сортів українським аграріям одночасно з агровиборниками ЄС та США по стратегічно важливим для України культурам, зокрема кукурудзи, соняшника, сої. Чіткі та прозорі умови реєстрації сортів рослин, аналіз єдиних критеріїв та мінімальних вимог — це доступ до кращих конкурентних селекційних досягнень. Для фермерських господарств — це, безумовно, запорука високих урожаїв та доступ до світових ринків, можливість комерційного вирощування посадкового матеріалу чи його використання для отримання врожаю за ліцензійними угодами, що стрімко набирає привабливості серед провідних світових гравців.

У зв'язку з наміром набуття Україною повноправного членства в ЄС, вносяться зміни до національного законодавства щодо імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС, проте адаптувати систему експертизи сортів рослин України, для майбутнього функціонування в нових умовах, зберегти користь та важливість цієї системи для нашої держави та конкурентоздатність на рівні ЄС. Забезпечення належного рівня охорони для нових сортів, адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС стимулює селекціонерів виводити нові сорти, сприяє розвитку приватного сектора у виробництві нових сортів, а також залученню іноземних насінневих компаній. Наразі Мінагрополітики працює над розробкою національного стратегічного плану в аграрній галузі з метою наближення до CAP (common agricultural policy) Європейського Союзу та проведення майбутніх переговорів в агросфері щодо вступу до ЄС, частка Мінагрополітики щодо плану заходів із виконання Угоди про асоціацію становить понад 30 % від загальної кількості завдань України.

УДК 65.012.34:634

Слепцова Л. П., науковий співробітник відділу наукових досліджень з питань економіки, методології, інтелектуальної власності
Інститут садівництва НААН України
E-mail: muhomorluyda@ukr.net

ОСНОВНІ ШЛЯХИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САДІВНИЦТВА

На сьогоднішній день матеріально-технічне забезпечення садівництва як провідної галузі сільського господарства є однією з найважливіших сфер діяльності агропромислового комплексу України. Теперішній його стан не може задовольняти технологічні потреби садівницьких підприємств у засобах виробництва, машинах, механізації виробничих процесів, розробці та впровадженню у виробництво високо-інтенсивних типів насаджень з широким застосуванням оптимально-ущільнених схем розміщення дерев, карликових, напів-карликових і середньо-рослих вегетативно розмножуваних підщеп, високо-цінних сортів, які користуються попитом у населення, розробку індустриальних технологій виробництва плодів, формування простих, які рано вступають у плодоношення високопродуктивних, малогабаритних плоских і сферичних крон дерев, зручних для механізованої обрізки та збирання врожаю, впровадження оздоровленого садивного матеріалу та виробництва плодів.

Розвиток садівництва в Україні потребує матеріально-технічного забезпечення, що відповідає рівню передових країн ЄС та світу. Але в Україні є невирішеною проблема фондооснащеності садівництва, яка обґрунтована тривалими процесами відтворення галузевого капіталу та недостат-

німи темпами його накопичення в останні роки. Основні причини даного явища такі:

- недосконалість амортизаційної політики;
  - низька інвестиційна активність садівницьких підприємств;
  - недостатні обсяги та недоліки адресної державної підтримки оновлення основних засобів садівництва;
  - неналежна державна підтримка оновлення основних засобів та відсутність кредитування за прийнятними відсотками;
  - низький рівень розвитку агро-лізингу та руйнування системи матеріально-технічного забезпечення садівницьких підприємств. Оновлення засобів виробництва здійснюється досить повільно.
- Враховуючи пропозиції Биба В. В. (2017), Захарчук О. В. (2016), Михайлов М. Г. (2018), Самусь Г. І. (2011) нами обґрунтовані основні шляхи поліпшення матеріально-технічного забезпечення садівницьких підприємств:
- державна підтримка розвитку вітчизняного машино- і тракторобудування для садівництва в кооперації з іноземними підприємствами;
  - створення системи ремонтно-сервісного обслуговування та належної інфраструктури ринку садівничої техніки і системи підготовки кадрів для роботи із садівничою технікою;